

ΤΟ ΞΕΝΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

ΜΩΡΙΣ ΡΟΣΤΑΝ: "Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΟΣΚΑΡ ΟΥΔΑΪΛΔ."

(ΘΕΑΤΡΟ ΟΕΥΡΕ)

Παρίσι-Μάρτης: Στο θέατρο Οευρε παίζεται από μέρες τώρα ένα νέο έργο του Μωρίς Ροστάν, «Η δίκη του Όσκαρ Ουδάιλντ», μ' έρμηνευτή τό γνωστό ήθοποιό Χάρρυ Μπώρ. Η επιτυχία του έργου είναι καταπληχτική τόσο για τὸ συγγραφέα καὶ τὸν έρμηνευτή, όσο καὶ για τὴ διεύθυνση τοῦ θεάτρου, πού τὸ ανέβασε με φροντίδα καὶ γούστο. Η σάλα γιομίζει κάθε βράδι κόσμο κι' ὁ ένθουσιασμός πού επικρατεῖ εἶναι ἀφάνταστος. Ὁ θρόλλος γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο καὶ τὴν κουφή ζωὴ τοῦ Ἄγγλου αἰσθητικοῦ φαίνεται νὰ τραβάει πολὺ τοὺς Παρισινούς. Η κριτικὴ γενικά μίλησε μ' ἐπαίνους γιὰ τὸ έργο αὐτό. Ὁ Μωρίς Ροστάν πέτυχε νὰ δώσει τέλεια τὴ δραματικὴ προσωπικότητα τοῦ Ουδάιλδ καὶ νὰ γράψει ένα έργο τέλειο ἀπὸ κάθε ἀποψη. Μὲ λίγα λόγια δίνουμε περίληψη τοῦ έργου.

Η πρώτη καὶ ἡ τρίτη πράξη εἶναι δημιουργήματα τοῦ Μωρίς Ροστάν. Η δεύτερη εἶναι, μπορούμε νὰ πούμε, τοῦ ίδιου τοῦ Όσκαρ Ουδάιλδ, γιατί εἶναι τὰ κύρια σημεῖα τῆς δίκης του—τῶν δύο του δικῶν—καὶ οἱ ἀπαντήσεις στὶς τρομερὲς ἐρωτήσεις τοῦ δικηγόρου Κάρσων, ἐρωτήσεις πού στὴν πώτῃ δίκη τέλειωσαν με τὴν παραίτηση τοῦ Ουδάιλδ καὶ τὴν ἀθώωση τοῦ μαρκησιου τοῦ Κήνσμπερρυ τὸν ὁποῖο καταδίδωκε γιὰ δυσφήμιση.

Η πρώτη πράξη διαδραματίζεται σ' ένα ιδιαίτερο διαμέρισμα ἐνὸς γνωστοῦ ἐστιατορίου τοῦ Λονδίνου, ὅπου συνήθιζε νὰ σουπάρει ὁ Ουδάιλδ βγαίνοντας ἀπὸ τὸ θέατρο.

Ἐνῶ ὁ γέρο μαίτρ ντ' ὀτέλ, πού ἔχει μεγάλη οἰκειότητα με ὄλες τὶς προσωπικότητες πού συχνάζουν στὸ ἐστιατόριο, εἰτοιμάζει τὸ δείπνο καὶ βάζει στὸ τραπέζι τὸ βάζο με τουλούπες, τ' ἀγαπημένα λουλούδια τοῦ Ουδάιλδ, ἐμφανίζεται ἕνας ἄνθρωπος με ὄψη ἀδῶδικη καὶ βάνουση, με τὸ καπέλλο στὸ κεφάλι καὶ τὸ μπαστουνάκι ἀπειλητικά στὸ χέρι. Εἶναι ὁ μαρκησιος τοῦ Κήνσμπερρυ, ὁ πατέρας τοῦ λόρδου Ἄλφρέδου Ντούγγλας, πού κληγύει με τὸ μῖσος του τὸν Όσκαρ Ουδάιλδ κατηγορώντας τον πὼς παραπλανᾷ τὸ γιό του καὶ μὴν ἀφίνοντας καμμιά εὐκαιρία χωρὶς νὰ τὸν προκαλέσει με τὶς προσβολές του. Ἦρθε ἐκεῖνο τὸ βράδι νὰ δώσει διαταγὴ στὸ μαίτρ ντ' ὀτέλ ν' ἀπαγορεύσει στὸν Ουδάιλδ νὰ μπεῖ στὸ ἐστιατόριο, καὶ ἐπειδὴ ὁ γέρο ὑπηρέτης ἀρνεῖται νὰ ὑπακούσει, ὁ Κήνσμπερρυ τοῦ δίνει ένα γράμμα νὰ τὸ δώσει στὸν ποιητή. Μὲ τὸ γράμμα αὐτό τὸν περιλοῦει ἄλλη μιὰ φερό με τὴν περιφρόνησή του. Καὶ νὰ σου πού μπαίνει ὁ Ουδάιλδ

μαζὶ με τὸν λόρδο Ἄλφρέδο Ντούγγλας. Οἱ δύο φίλοι κάθονται, ὁ Ουδάιλδ παραγγέλλει σαμπάνια, καὶ ἀμέσως ὁ νέος ἀρχίζει νὰ συζητᾷ γιὰ τὶς προκλήσεις τοῦ πατέρα του καὶ νὰ λέει πὼς πρέπει τὸ γρηγορότερο νὰ τοῦ κάνουν μῆνυση καὶ νὰ πετύχουν τὴν καταδίκη του γιὰ τὶς δημόσιες κατηγορίες πού κάνει χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ τὶς ἀποδείξει. Ὁ Ουδάιλδ δὲ φαίνεται ἀκόμα ἀποφασισμένος νὰ μπλεχτεῖ σ' αὐτὴ τὴν περιπέτεια. Διστάζει. Οἱ προσβολές τοῦ Κήνσμπερρυ τὸν ἀφίνουν ἀρκετὰ ἀδιάφορο, καὶ θάταν διατεθειμένος νὰ μὴ δώσει σημασία. Μὰ ὁ νεαρός λόρδος ἔχει ἄλλη ἰδέα. Μισεῖ τὸν πατέρα του πού τὸν ἐβασάνισε ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια καὶ θέλει νὰ ἐπωφεληθεῖ τῆς εὐκαιρίας πού παρουσιάζεται γιὰ νὰ τοῦ δώσει ένα μάθημα. Κατηγορεῖ πρῶτα τὸν Ουδάιλδ φιλικὰ γιὰ τὴν ἀπάθειά του, ὕστερα με τὸνο βλαίο, καὶ στὸ τέλος τὸν βρίζει, ὁπότε πιά ἔχει ἔρθει καὶ ὁ Φράνκ Χάρρις, ὁ ἐκδότης καὶ φίλος τοῦ Ουδάιλδ πού τὸν συμβουλεύει νάβαι φρόνιμος καὶ μετριοπαθής. Η σωφροσύνη τοῦ Χάρρις κάνει ἔξω φρενῶν τὸ νεαρό λόρδο, πού φεύγει χτυπώντας τὴν πόρτα, ἀφοῦ πρῶτα ἐκδήλωσε ὄλη τὴν περιφρόνηση πού τοῦ ἐμπνέει ἡ δειλία τοῦ φίλου του.

Ὅταν κατόπιν ἔφυγεν ὁ λόρδος Ντούγγλας, ὁ Φράνκ Χάρρις πλάσσει τὰ ἐπιχειρήματά του γιὰ νὰ ἐμποδίσει τὸν Ουδάιλδ νὰ κάμει ἐκεῖνο πού, καθὼς τοῦ λέει, εἶναι ἡ ἀτοκτονία του. «Δὲν εἶσαι μαχητὴς ἐσύ, τοῦ λέει, εἶσαι δημιουργός. Δὲν εἶσαι, καμωμένος γιὰ τὴ μάχη. Καὶ μὴν ξεχνᾷς πὼς ποτὲ ἕνας Ἄγγλος βικαστὴς δὲ θὰ καταδικάσει ἕναν πατέρα πού ἰσχυρίζεται πὼς προστατεύει τὸ γιό του». Καὶ ὁ Φράνκ Χάρρις προσθέτει: «Φοβάμαι πάντα ὅταν ἕνας μεγάλος ἄνθρωπος δίνει εὐκαιρία με τὶς μικρότητές του στὴ μετριότητα νὰ τὸν τιμωρήσει γιὰ τὸ μεγαλεῖο του».

Ἄλλὰ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ φρόνιμου Χάρρις κάνουν λιγώτερη ἐντύπωση στὸν ποιητὴ ἀπὸ τὴν ἀγανακτισμένη ἀναχώρηση τοῦ Ἄλφρέδου Ντούγγλας. Ὁ ἐκδότης ἀδικῶς τοῦ δείχνει τοὺς κινδύνους πού τὸν ἀπειλοῦν σὲ περίπτωση ἀποτυχίας καὶ τοῦ ἐξηγεί πὼς μπορεῖ νὰ μπεῖ φυλακὴ ἂν χάσει τὴ δίκη ἐναντίον τοῦ Κήνσμπερρυ.

«Ποῖος ξέρει, ἀπαντᾷ ὁ Ουδάιλδ, ἂν δὲν εἶναι αὐτό πού λαχταρῶ μυστηριωδῶς;...».

Τὸ τεχνητὸ γιορτινὸ φέριμο ποῦχε ὡς τώρα στὴ ζωὴ του δὲν μπορεῖ νὰ συνεχιστεῖ. Δὲν ἐπιθυμεῖ πιά νὰ συνεχιστεῖ. Εἶναι καιρὸς νὰ δημιουργηθεῖ κάτι καινούργιο. Ἄλλωστε δὲν ἀλλά-

ζει κανείς τη μοίρα του και ή δικιά του μοίρα, τὸ νοιώθει, είχε μπει ὀ κίνηση...

«Τούλάχιστο», ἔρωτᾷ ἀνήσυχος ὁ Χάρρις, εἶσαι βέβαιος πὼς ὁ Κήνομπερρυ δὲ θά μπορέσει νὰ φέρει ἀποδείξεις γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τίς κατηγορίες του;».

«Ὁχι, ἀπαντᾷ ὁ Ὁσκαρ, δὲν ἔχει ἀποδείξεις».

Καὶ καθὼς ἡσυχάζει ὁ Χάρρις, προσθέτει:

«Σὲ σένα ὁμως δὲν θέλω νὰ τὸ κρύψω: Ἄγαπῶ τὸν Ντούγγλας».

«Δὲν μποροῦν νὰ κατηγορήσουν ἕναν ἀνθρώπο γιατί ἀγαπᾷ ἕνα φίλο του», ἀπαντᾷ ὁ ἄλλος.

«Δὲν τὸν ἀγαπῶ σάν φίλο. Τὸν ἀγαπῶ... Καὶ γι' αὐτὴ τὴν αἰτία θά τιμωρηθῶ, βλέπεις...».

Οἱ συμβουλές τοῦ Χάρρις δὲν νίκησαν, ὁ Οὐάιλδ ἐμήνυσε τὸν λόρδο Κήνομπερρυ καὶ ἡ δεύτερη πράξη, σὲ δύο εἰκόνες, δίνει μιὰ περίληψη, μιὰ πολὺ πετυχημένη περίληψη τῆς ὀδύσεως τοῦ ποιητῆ μπροστὰ στὸ δικαστήριο καὶ τῆς τελικῆς του καταδίκης σὲ δύο χρόνια καταναγκαστικά ἔργα.

Ἐδῶ ὁ συγγραφέας μεταβλήθηκε σὲ ἱστορικό καὶ ὁ διάλογος, ἀπὸ τίς τσουχτερές ἀπαντήσεις τοῦ Οὐάιλδ ὡς τὸν ἀκατάβλητο Κάροσον καὶ ὡς τὸν τρομερό, γεμάτο βαρβαρότητα, τελικό λόγο τοῦ προέδρου, ὄλα εἶναι παρμένα ἀπὸ τὰ ἐπίσημα κείμενα. Πρέπει νὰ διαβάσει κανείς καὶ νὰ ξαναδιαβάσει τὰ πρακτικά αὐτῆς τῆς περίφημης δίκης. Εἶναι μιὰ τραγικὴ ἱστορία, πού ἀποδειχνεὶ πόσο ἡ περίφημη ἀγγλικὴ δικαιοσύνη—ὅπως ἄλλωστε καὶ κάθε ἄλλη δικαιοσύνη—, πού εἶναι κωμωμένη γιὰ τὸν μέσο ὄρο τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ἀκατάλληλη νὰ δικάσει δίκαια τοὺς ἐξαιρετικούς ἀνθρώπους, ὅπως εἶναι οἱ ποιητὲς γενικά καὶ ὅπως ἦταν ἰδιαίτερα ὁ Οὐάιλδ.

Στὴν τρίτη πράξη βλέπουμε τὸν Οὐάιλδ στὴ φυλακή. Ἐχει παχύνει, ἔχει γεράσει, ἔχουν πέσει τὰ φτερά του. Ὁ Οὐάιλδ δὲν ποζάρει πιά, δὲν παρασταίνει πιά τὸν δανδή. Ἐχει μεγαλώσει ἀπὸ τὸν πόνο καὶ ἔχει ἀνακαλύψει τὸν οἶκτο.

Δὲν παρακονιέται γιὰ τὴν τύχη του. Βέβαια οἱς ἀρχές ἦταν σκληρό

αὐτὸ πού ἔπαθε, ἰδίως σωματικά. Μὰ τώρα εἶναι γεγονός. Τῆ δέχεται αὐτὴ τῆ ζωῆ τῶν στερήσεων καὶ τῆς μονοτονίας, αὐτὲς τίς ἡμέρες «πὺ διαρκοῦν ἴσως ἕναν αἰῶνα», αὐτὴ τῆ χειρωνακτικὴ δουλειά πού ζεσκίζει τὰ χέρια του, αὐτὴ τὴν ἀχερόστρωτη σάνδα, πού ἐπάνω σ' αὐτὴν εἶναι τόσο δύσκολο νὸ τὸν πάρει ὁ ὕπνος. Τὰ δέχεται ὄλα. Καὶ σάν ἔρχεται ὁ πυστός Φράνκ Χάρρις νὰ τοῦ φέρει νέα, νὰ τὸν πληροφορήσει πὼς προσπαθοῦν νὰ πετύχουν τὴν ἀπελευθέρωσή του, πὼς κυκλοφορεῖ μιὰ αἴτηση, πού μερικοὶ συνάδελφοὶ του ἀρνοῦνται βέβαια νὰ τὴν ὑπογράψουν, μὰ πὼς ὡς τόσο ἐλπίζουν νὰ πετύχουν, ὁ Οὐάιλδ, φιλόσοφος, τὸν βεβαιώνει πὼς δὲν βιάζεται, πὼς εἶναι καλά στὸ κελί του... Τὸ μόνο πρᾶγμα πού τοῦ λείπει καὶ πού δὲν κατέφερε ἀκόμα νὰ πάρει ἀπὸ τὸ φύλακά του, πού εἶναι ὡς τόσο πονετικός, εἶναι ὀσπρο χαρτί, χαρτί γιὰ γράφιμο... Γιὰ νὰ γράψει τί; Κανένα ποίημα. Κανένα δραματικό ἔργο; Ὁχι... ἕνα γράμμα, μονάχα ἕνα γράμμα... Καὶ μόλις ὁ Φράνκ Χάρρις, πού τοῦ πέτυχε αὐτὸ τὸ μεγάλο ρουσφέτι, ἔφυγε, κάθεται ὁ Οὐάιλδ στὸ λιόγεμα νὰ γράψει τὸ γράμμα του: «Ἄγαπητέ Βοσιέ, ὀστερα ἀπὸ μιὰ μακριά καὶ σκοπὴ ἀναμονή, ἀποφάσισα νὰ σοῦ γράψω ἐγὼ ὁ ἴδιος...». Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀθάνατου De profu

Τὸ ἔργον ἔκρεπε νὰ τελειώνει αὐτοῦ. Ἡ ἐπομένη σκηνή, ἕνας διάλογος μέσα ἀπὸ τὴν κλειστὴ πόρτα, μεταξύ τοῦ Οὐάιλδ καὶ τῆς μητέρας του, πού ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἰρλανδία νὰ τὸνε δεῖ, εἶναι κοινοτοπικὴ καὶ ἀχρηστὴ. Δὲν προσθέτει τίποτε στὴν προσωπικότητα καὶ βλάπτει τὴν συγκίνηση πού προκάλεσε ἡ συνάντηση μὲ τὸν Χάρρις καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ γράμματός.

Ὁ Χάρρυ Μπὼρ ἐδημιούργησε ἕναν Οὐάιλδ φιλόσοφο καὶ καρτερικό, ἕναν Οὐάιλδ ὀστοργικό, χωρὶς κακίες. Ἄπὸ ἱστορικὴ ἀποψη ἴσως νὰ μὴν εἶναι ἔτσι πολὺ πιστὴ ἡ προσωπικότητα τοῦ Οὐάιλδ ὀμως ἀπὸ τὴ δραματικὴ, ἴσως εἶναι πὺ ἀξιολύπητη καὶ πὺ συγκινητικὴ.